

Jenei András

Az AGRI projekt

Hová vezet az újabb ajtó a déli folyosón?

Az Azerbajdzsán-Grúzia-Románia Interkonnektor (AGRI) áprilisi aláírása óta egyre többen teszik fel a kérdést, hogy a tervezett földgáz-szállítási útvonal vajon versenytársa-e a döcögve haladó Nabucco gázvezeték projektnek? Bár az AGRI illeszkedik az EU földgázimporttal kapcsolatos diverzifikációs elképzeléseibe, olyan jogos kételyek merülnek fel a betáplálását illetően, melyek a Nabucco háza táján is borongós hangulatot okoznak az utóbbi időben.

Az AGRI és a Nabucco

Szeptember idusán Orbán Viktor aláírta az AGRI földgázprojekt politikai nyilatkozatát, így az azeri földgáz egy újabb csatornán érheti el Nyugat-Európát a jövőben. A projekt első lépése egy a Kaukázuson átnyúló vezeték, mely Azerbajdzsán gázmezőit kötné össze a grúziai Kulevivel. Itt egy LNG-terminálban cseppfolyósítanak a földgázt, melyet tankerhajókra pumpálva a romániai Constantáig szállítanának, ahol egy újabb terminál segítségével gazifikálnák, így a román vezetékrendszerbe kerülve az európai hálózatba is eljuttathatná a fűtőanyagot. A projekt kezdeti – áprilisi – költségbeclése 2-4 milliárd euró volt, amit azóta 4-6 milliárdra korrigáltak még a hatástanulmányok előtt, és amennyiben ezek az elemzések megvalósíthatónak ítélik a tervezetet, a számla végösszege valószínűleg elérheti a 10 milliárd eurót is. A tervezett szállítóképesség évi 7-8 milliárd köbméter földgáz (szemben a Nabucco 30 milliárd m³-vel), melyből 2 milliárd m³ marad a román piacon, és a fennmaradó 5-6 milliárd m³ értékesíthető tovább Európába. Ez a mennyiség például Magyarország éves földgázimportjának alig több mint a felét fedezné.

A két szállítórendszer közös pontja a földgáz származási helye, az azerbajdzsáni Sah Deniz 1-2 gázmezők, így az AGRI valóban forrást vonna el a Nabuccótól. Ám

túlzás lenne azt állítani, hogy a fekete-tengeri szállítási útvonal miatt főne mostanság a Nabucco kiötlőinek a feje, akik nyolc éve a Bécsi Állami Operaházban Verdi remekművét hallgatva nem gondolták volna, hogy a gázvezetékek még ma is csak megállapodások szintjén fog létezni, melyre egyre többen utalnak a „papírvezeték” gúnynévvel. Ráadásul Moszkva vételi ajánlatot tett a jövőbeni türkmén és azeri gázexportra is, azaz a fel sem tárt és ki sem termelt földgázra. Ezzel a lépéssel a Nabucco legitimitását apasztva egyben üzen Kínának is, hogy Oroszország nem szemléli tétlenül Peking közép-ázsiai politikai térnyerését (pl. türkmén-kínai gázszállítási megállapodás).

Fehér Áramlat versus AGRI

Ráadásul az AGRI-val nincs semmi új a nap alatt: lassan több, mint öt éve toporognak egy helyben a Fehér Áramlat 1-2 (néhai GUEU) projektek, melyek az AGRI-hoz hasonlóan Grúziából szállítanák az azeri földgázt Constantába, csak épp a tenger alatt egy csővezetékben, nem a tenger felszínén egy tankerhajón. Ezek a vezetéktervezetek abban különböznek egymástól, hogy míg az egyik a grúziai Supsából vezetne közvetlenül Constantába, addig a másik először Ukrajnát célozná meg, majd csak a Krím-félsziget érintésével érné el a román kikötővárost. A 2008-as grúz-orosz háború viszont megrengette a projekteket: a Baku-Supsa olajvezeték környékének bombázása vélhetően nem a véletlen műve volt, hanem egyértelmű jelzés Grúziának és szövetségeseinek, hogy Oroszország bármikor ellenőrzése alá tudja vonni a grúz tranzitvezetéseket, akár háború árán is, mindezt minimális külpolitikai és gazdasági veszteséggel. Ez a problémakör gyengíti az AGRI pozícióit, sőt a Nabuccóét is, mivel annak azeri gázzal való betáplálása is csak Grúzián keresztül oldható meg (mivel az egyetlen alternatív útvonal Örményországon át vezetne, ám Jereván viszonya Bakuval – finoman szólva – nem rózsás). További probléma gyökere lehet az így szállított földgáz piaci versenyképessége is, mivel a gáz cseppfolyósítása, majd visszagázosítása, és a tengeri szállítás jelentős mértékben megnövelhetik az így transzferált gáz árát, azaz kérdéses, versenyre tud-e kelni majd az olcsó orosz importtal. Az is kegyelemdőfés lehet a projektnek, ha Oroszország beváltja már említett ígérését, és valóban előre vásárolja fel európai árakon a közép-ázsiai földgázt, mely esetben két út marad az AGRI előtt: vagy

üresen marad az interkonnektor, vagy átveszik az oroszok által kínálnál magasabb áron Azerbajdzsántól, ezzel szinte eladhatatlanná drágítva a gázt, mire megérkezik Constantába.

Ám az AGRI projektnek van egy hatalmas előnye: kikerüli Törökországot, amelynek megbízhatóságáról alkotott kép az utóbbi időben alaposan megkopott. Izraeli afférja, a majdani tranzitszerep egyre határozottabb külpolitikai felhasználása, az EU-csatlakozás körüli politikai csörték és nem utolsósorban az Erdogan-kormány vallási szekularizációt gyengítő intézkedései mind azt a jogos félelmet keltik Európában, hogy mégsem lenne szerencsés az eddig egyesre vizsgázott Ukrajna tranzitszerepét átengedni Törökországnak. További előnye az AGRI-nak, hogy relatíve rövid idő alatt jelentősen bővíthető a kapacitása, így ha mégsem valósulna meg a Nabucco az eltervezett menetrend szerint, elősegítheti az európai diverzifikációs törekvéseket.

Összegzés

A felsorolt lehetséges hátrányok ellenére minden bizonnyal szükség van az AGRI-ra, hogy Európa egyre növekvő energiaigénye minél több forrásból legyen kielégíthető. Nem hiába nevezik Brüsszelben déli folyosónak a közép-ázsiai földgáz majdani útvonalait, csokorba szedve a sok különböző, mégis hasonló célokat szolgáló projekteket (a Déli Áramlat is ide sorolható). A gazdaságosságot bírálók kérdéseire pedig egyre többször érkezik válaszként a gáziparból, hogy a megújuló energiák, sőt a nukleáris energia sem lennének életképesek állami védőpajzs nélkül. Az pedig kétségtelen tény, hogy jelenleg ezek egyike sem képes kiváltani a földgáz egyre nagyobb szerepét az energiatermelésben, így a jövőben is várhatóak lesznek az AGRI-hoz hasonló gázipari „presztízsberuházások”, mivel az energiabiztonság inkább politikai, semmint gazdasági fogalom.

Az elemzés eredeti formájában a Világ gazdaság 2010. szeptember 21-i számában jelent meg.